2074-0092/0

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE INSCRIVANT SUR LA LISTE DE SAUVEGARDE COMME ENSEMBLE DE CERTAINES PARTIES DES BATIMENTS DE L'OEUVRE DU CALVAIRE ET COMME SITE DE LEUR JARDIN ET DE L'ALLEE PAVEE BORDEE DE TILLEULS, SIS CHAUSSEE DE WAVRE 249 ET RUE LIMAUGE, 14 A ET 14 C A IXELLES.

Le Gouvernement de la Région deBruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 7 § 6 et 8 ;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 8 février 1996 entamant la procédure d'inscription sur la liste de sauvegarde comme ensemble de certaines parties des bâtiments de l'Oeuvre du Calvaire et comme site de leur jardin et de l'allée pavée bordée de Tilleuls, sis chaussée de Wavre 249 et rue Limauge, 14 A et 14 C à Ixelles ;

Considérant que le propriétaire a transmis ses observations le 3 avril 1996 et que celles-ci peuvent être résumées comme suit :

- certaines erreurs matérielles et omissions entâchent l'arrêté ouvrant la procédure d'inscriptions sur la liste de sauvegarde du bien ;

- il n'y a pas de raisons objectives pour inscrire sur la liste de sauvegarde les façades côté jardin de l'ancien hôpital à cet endroit ;

- le sous-sol de la chapelle ne présente aucun intérêt culturel ou artistique et devrait, après transformation, pouvoir retrouver une fonction hospitalière ;

MIMSTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSCHRIJVING OP DE BEWAARLIJST ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE GEBOUWEN VAN DE OEUVRE DU CALVAIRE EN ALS LANDSCHAP VAN DE TUIN EN DE GEPLAVEIDE, MET LINDEBOMEN OMZOOMDE DREEF, GELEGEN WAVERSESTEENWEG 249 EN LIMAUGESTRAAT 14 A EN 14 C TE ELSENE.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 7 § 6 en 8 ;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstelijke Regering van 8 februari 1996 tot aanvatting van de procedure voor de inschrijving op de bewaarlijst als geheel van bepaalde delen van de gebouwen van de vereniging « Œuvre du Calvaire » en als landschap van de tuin en de geplaveide dreef omzoomd door linden, gelegen Waversesteenweg, 249 en Limaugestraat, 14 A en 14 C te Elsene ;

Overwegende dat de eigenaar zijn opmerkingen kenbaar heeft gemaakt op 3 april 1996 en dat deze als volgt kunnen worden samengevat:

-het besluit houdende instelling van de procedure tot inschrijving van het goed op de bewaarlijst vertoont bepaalde schrijffouten en lacunes;

-er bestaan geen objectieve redenen om de gevels aan de tuinzijde van het voormalig hospitaal op de bewaarlijst in te schrijven. Bovendien zou hun behoud het project voor de constructie van een nieuw hospitaal op deze plaats in gevaar kunnen brengen;

- de benedenbouw van de kapel bezit geen enkele culturele of artistieke waarde en zou, na verbouwing, terug een functie als ziekenhuis moeten krijgen;

Considérant que ces observations peuvent être rencontrées comme suit :

- les erreurs et omissions relevées sont dûment corrigées aussi bien dans le corps de l'arrêté que dans ses annexes ;

- en dépit du fait que le bâtiment de l'ancien hôpital fut construit en plusieurs étapes, sa façade côté jardin fait intrinsèquement partie d'un ensemble architectural remarquable par son homogénéité et devrait être préservée dans son intégralité ;

- l'inscription sur la liste de sauvegarde du bien permet d'y apporter de nouveaux aménagements ou d'en modifier l'usage, pourvu que l'intérêt du bien tel que défini dans le présent arrêté soit préservé ;

Sur la proposition du Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

ARRETE:

Article ler - En raison de leur intérêt artistique et historique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté, sont inscrits sur la liste de sauvegarde :

- comme ensemble, la totalité de la chapelle, des façades et toiture de l'ancienne conciergerie et de l'ancienne demeure ainsi que la façade, côté jardin, de l'ancien hôpital de l'Oeuvre du Calvaire, sis chaussée de Wavre, 249 et rue Limauge, 14c à Ixelles; les façades et toiture de la maison située au n° 14a de la rue Limauge à Ixelles;

- comme site, le jardin situé à front de la chaussée de Wavre et à l'arrière de l'ancienne demeure ainsi que l'allée pavée bordée de tilleuls et située du côté de la rue Limauge (n° 14c). Les biens sont connus au cadastre d'Ixelles, 2ème division, section A, 2ème feuille, parcelles n's 70 F7, 70

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt tegemoet kunnen worden gekomen:

-alle fouten en lacunes werden uit het besluit en de bijlagen gehaald;

- ondanks het feit dat het voormalig hospitaal in verschillende fasen werd opgetrokken, maakt zijn gevel aan de tuinzijde onlosmakelijk deel uit van een architecturaal geheel dat opmerkelijk is vanwege zijn homogeen karakter. De gevel dient dan ook integraal bewaard te blijven;

- de inschrijving van het goed op de bewaarlijst laat een nieuwe inrichting of bestemming toe, op voorwaarde dat de waarde van het goed zoals bepaald in dit besluit, behouden blijft;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

BESLUIT:

Artikel 1 - Worden ingeschreven op de bewaarlijst, vanwege hun artistieke en historische waarde, zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit :

- als geheel, de totaliteit van de kapel, de gevels en de bedaking van de voormalige conciërgewoning en de voormalige woning alsook de gevel aan de tuinzijde van het voormalige hospitaal van de"Oeuvre du Calvaire", gelegen Waversesteenweg 249 en Limaugestraat 14c te Elsene; de gevels en bedaking van de woning gelegen Limaugestraat 14a te Elsene;

- als landschap, de tuin aan de kant van de Waversesteenweg en aan de achterzijde van de voormalige woning, alsook de geplaveide, met lindebomen omzoomde dreef aan de kant van de Limaugestraat (14c). De goederen zijn bekend ten kadaster te Elsene, 2de afdeling, sectie A, 2de

M6, 70 N6, 70 V6 et 70/3A. La délimitation de l'ensemble et du site est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

blad, percelen nrs 70 F7, 70 M6, 70 N6, 70 V6 en 70/3A. De afbakening van het geheel en van het landschap wordt aangeduid op het plan dat gevoegd is in de bijlage II van dit besluit.

Art. 2 – Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 2 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen is belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, le 29 -04- 1999

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Cap itale,

Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

Brussel, 29 -04- 1999

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme Voor eensluidend verklaard afschrift

Nadine SOUGNÉ

GRBC - Chancellerie BHR - Kanselarij

ANNEXE A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE INSCRIVANT SUR LA LISTE DE SAUVEGARDE COMME ENSEMBLE CERTAINES PARTIES DES BATIMENTS DE L'OEUVRE DU CALVAIRE ET COMME SITE LEUR JARDIN ET L'ALLEE PAVEE BORDEE DE TILLEULS, SIS CHAUSSEE DE WAVRE 249 ET RUE LIMAUGE, 14 A ET 14 C A IXELLES.

Réf. cadastrale: Ixelles, 2ème division, section A, 2ème feuille, parcelles n°s 70 F7, 70 M6, 70 N6, 70 V6 et 70/3A.

Description sommaire

Les bâtiments de l'oeuvre du Calvaire possèdent plusieurs entrées dont deux du côté de la rue Limauge (n°s 14 a et 14 c) et une au n° 249 de la chaussée de Wavre. Ils sont également accessibles par l'entrée de l'Institut Albert ter, rue Wayenberg. Certains d'entre eux présentent des qualités qui leur valent amplement d'être protégés et valorisés par une inscription sur la liste de sauvegarde.

Conciergerie:
Venant de l'entrée de la chaussée de Wavre, on trouve la Conciergerie sur la gauche, contre le mur mitoyen. Il s'agit d'une petite construction en briques rouges qui compte trois travées sur le grand côté et une sur le petit, ainsi que deux niveaux sous une toiture en bâtière. L'entrée est située dans la travée principale en saillie du grand côté. Cette travée, encadrée par des jambes harpées, est surmontée d'un fronton triangulaire. Les façades sont ornées d'ancres en fer. La Conciergerie fut construite à la fin du XIXème siècle, d'après les plans de la demande de permis de bâtir datée de 1889.

L'ancienne demeure:
Situé au sommet d'un jardin en pente, le bâtiment auquel est accolée la chapelle existait déjà au moment de la construction de cette dernière à la fin du XIXème siècle. Il s'agit d'une grande bâtisse rectangulaire dont les trois façades comptent tantôt cinq tantôt trois travées et qui s'élève sur quatre niveaux de hauteur dégressive du côté de la chaussée de Wavre et trois niveaux du côté arrière, niveaux séparés par des cordons de pierre bleue. Le bâtiment est couvert d'une toiture mansardée.
La corniche en pierre est surmontée d'un attique avec fronton central sur les grands côtés. Ces frontons brisés sont percés d'une lucarne et interrompus par le cintre de la baie centrale du 2ème étage. Ils sont surmontés d'un petit fronton à trois pans incurvés. A l'exception de cette baie là, toutes les autres baies sont rectangulaires. Celles du rez-de-chaussée sont pourvues de volets de bois. Le parement en briques de la façade est recouvert d'un enduit imitant un appareil de briques rouges, qui fut vraisemblablement réalisé lors de la construction de la chapelle afin d'uniformiser son parement avec celui de cette dernière. Les encadrements harpés des baies sont également une imitation, de pierre bleue cette fois. Les baies de l'avant dernier niveau sont précédées d'un petit garde-corps métallique orné de flèches entrecroisées, éléments que l'on rencontre sur de nombreux bâtiments néoclassiques de la première moitié du XIXème siècle[1].

L'ancien hôpital:
Actuellement affecté à l'enseignement scolaire, l'ancien hôpital fut accolé à la demeure à la fin du XIXème siècle. Il compte treize travées sur le grand côté et se développe sur trois niveaux. La façade coté jardin possède un parement de briques rouges avec un soubassement, des panneaux décoratifs et un cordon en pierre blanche. Sur la partie droite sont apposées des plaques commémorant les divers donateurs de l' Oeuvre du Calvaire. Au-dessus d'une des baies, une niche cintrée qui abrite une statue en pierre représentant le Christ domine la plaque commémorative dédiée au Père Petit, le principal artisan de l'installation de l' Oeuvre du Calvaire à Bruxelles.

[1] La demande de permis de bâtir date de 1889.

La chapelle:
La construction de la chapelle de style néogothique est contemporaine de celle de la Conciergerie et de l'ancien hôpital[2].Intérieur: la chapelle proprement dite se trouve à l'étage tandis que la partie inférieure était jadis destinée au dispensaire. La nef unique compte six travées. La première travée, séparée de la chapelle par une porte vitrée en bois est surmontée d'une tribune d'orgue. Les boiseries de celle-ci ont une décoration de style néogothique avec des motifs trilobés, des chapiteaux à crochets, des anges terminant les pilastres centraux de la clôture. La nef est couverte de voûtes d'ogives retombant sur des piliers engagés à noyau carré flanqué de colonnettes à chapiteau à crochets. Le choeur est situé dans la dernière travée. Celle-ci est terminée par un chevet plat percé d'une grande baie à arc trilobé. Le choeur possède un autel en pierre blanche dont la décoration illustre des miracles du Christ. La table de l'autel repose sur des colonnes à chapiteau à crochets. Les vitraux ont été réalisés par Ch. Fontana en 1891; le grand vitrail du choeur représentant un calvaire, est quant à lui signé par l'artiste Forest. Adossée au chevet du choeur, une abside polygonale (cinq pans) de deux niveaux abrite la sacristie. Extérieur: la chapelle, accolée à l'ancienne demeure, présente un parement de briques rouges.
Le niveau occupé par la chapelle est éclairé par des baies à arc brisé surélevé tandis que la partie inférieure est percée de baies à arc en tiers-point. Une frise d'arceaux orne le parement sous les baies de la chapelle, entre les contreforts. Quant à la paroi de la sacristie, elle est surmontée d'une balustrade de pierre à motifs polylobés et ses contreforts sont couronnés de pinacles à fleurons.

Maison située rue Limauge, n° 14 A:
Faisant partie du même ensemble et située à front de la rue Limauge, se trouve une construction en briques rouges dont le corps central a trois travées de large et deux niveaux de haut sur les grands côtés. Elle est couverte par une toiture en bâtière bordée de lambrequins et dont la corniche repose sur une frise d'arceaux en briques noires. Ce corps de bâtiment central est flanqué de deux ailes basses d'un niveau de haut; celle de gauche abrite une entrée. Les baies barlongues qui éclairent le bâtiment sont surmontées d'un cordon-larmier en briques noires. Celles du rez-de-chaussée sont précédées d'une grille métallique.

Jardin:

Les bâtiments sont entourés d'un parc avec un jardin en pente du côté de la chaussée de Wavre, qui se développe également à l'arrière de l'ancienne demeure . Assez boisé à front de rue, ce dernier est interrompu par des chemins menant aux diverses constructions. Ceux-ci ont un revêtement en pavés platines. La composition du parc est basée sur une alternance de pelouses, de bosquets d'arbustes décoratifs (dont plusieurs particulièrement florifères) et d'arbres isolés remarquables, l'ensemble formant un écrin particulièrement soigné pour l'ensemble de bâtiments. Malgré une superficie relativement restreinte, ce parc présente une collection d'arbres particulièrement intéressante. Nous trouvons ici plusieurs arbres remarquables tels qu'un magnifique hêtre pourpre (Fagus sylvatica f. purpurea) mais aussi un frêne (Fraxinus excelsior), plusieurs érables (Acer pseudoplatanus) et acacias (Robinia pseudoacacia) ainsi que des ifs (Taxus baccara).
On notera également la présence, du côté de la rue Limauge, d'une allée pavée et bordée de part et d'autre d'une rangée de tilleuls (Tilia sp.). Ceux-ci, au nombre de onze présentent un état sanitaire et un port très satisfaisant pour une circonférence moyenne de deux mètres.

[2] La demande de permis de bâtir date de 1890.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier.

Intérét artistique, historique et esthétique:

La propriété de l 'Oeuvre du Calvaire, située chaussée de Wavre, est d'une grande importance divers égards.
Tout d'abord sur le plan historique, nous sommes -avec le pavillon Malibran, actuelle maison communale en présence de la dernière demeure " campagnarde " du XIXème siècle d'Ixelles.

La grosse bâtisse centrale, autour de laquelle sont venues s'ajouter toutes les autres constructions à la fin du siècle dernier, est en effet connue comme la demeure de Monsieur Coché-Mommen, journaliste du Courrier des Pays-Bas sous le régime hollandais, passé à l'opposition par la suite et ayant participé à la Révolution.[3]
Le nom de ce personnage est également lié à l'origine de la manufacture de porcelaine dont les bâtiments, bien connus à Ixelles, sont situés au n° 143 de la chaussée de Wavre.

La demeure ainsi qu'une construction à l'emplacement de l'actuelle Conciergerie figurent seuls sur le plan de Popp réalisé vers 1858.

Toutes ces données historiques ainsi que certaines caractéristiques architecturales de la demeure (rythme, dimensions et hauteur dégressive des baies, ferronneries, ...), situeraient sa construction originale dans la première moitié du XIXème siècle et peut-être même vers 1830.

La propriété fut acquise par l' Oeuvre du Calvaire en 1876, sous l'impulsion du père jésuite Adolphe Petit. Ce religieux qui fut le véritable instigateur de l 'Oeuvre du Calvaire en Belgique était réputé pour son grand charisme. A l'origine de plusieurs oeuvres de bienfaisance, il était également connu comme prédicateur de retraites à Tronchiennes, lesquelles attiraient un très grand nombre de gens.

L'oeuvre du Calvaire, née à Lyon, réunissait en plusieurs endroits, des veuves qui avaient décidé de consacrer le reste de leur vie au soin des gens atteints de maladies incurables. Après Lyon, Paris et Marseille, c'est au tour de Bruxelles, Rouen, New York, Bordeaux, ... de voir s'installer chez elles divers centres hospitaliers. L'Oeuvre du Calvaire possédait un autre bâtiment jadis situé non loin de là, rue de la Vanne et démoli aujourd'hui.[4] [5]

En plus de leur intérêt historique, l'ancienne demeure ainsi que les constructions qui sont venues s'ajouter à elle à la fin du siècle dernier forment un des plus beaux ensembles architecturaux de la commune. Bien que ces bâtiments aient été conçus dans des styles différents (classique pour la demeure, néogothique pour la chapelle et éclectique pour les autres bâtiments), l'ensemble qu'ils forment est caractérisé par une remarquable homogénéité et une parfaite intégration à leur environnement.

Sont également très sensibles, le soin particulier apporté aux éléments architecturaux et décoratifs extérieurs et intérieurs de la chapelle ainsi que la qualité des détails -typiques de notre architecture éclectique des façades de la Conciergerie, de l'ancien hôpital et de la maison à front de la rue Limauge.

---

[3] Renseignements fournis par le Cercle d'Histoire locale d'Ixelles.
[4] E. LAVEILLE, Un semeur de joie: Adolphe Petit, de la Compagnie de Jésus,1822-1914, Paris, Desclée de Brouwer, 1954, 4ème étidion, p. 143.

[5] Renseignements fournis par le Cercle d'Histoire locale d'Ixelles.

Il est à noter que les parties de l'ensemble proposées à la sauvegarde sont en bon état de conservation.

Enfin, en ce qui concerne le parc, sa taille, sa configuration, sa végétation, et -élément rare en milieu urbain bruxellois sa remarquable allée de tilleuls, en font un très bel îlot de verdure de la commune d'Ixelles. Ce dernier s'inscrit dans le contexte hautement urbanisé de la chaussée de Wavre. Nous trouvons ici plusieurs arbres remarquables qu'il convient de protéger tant pour leur rareté que pour leur qualité esthétique.

En outre l'aspect paysager de cette propriété qui apporte une note de verdure fort bienvenue dans cet îlot, bénéficie d'une très bonne mise en valeur du relief naturel qui s'élève progressivement à partir de la chaussée de Wavre.

Ce site est, par sa complémentarité avec les espaces verts voisins (parc Léopold et talus de chemin de fer), un élément essentiel à la conservation et à l'amélioration du maillage écologique de la ville.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 29 -04- 1999

Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Charles PICQUE.

Copie
certifiée conforme

NADINE SOUGNÉ
CHANCELLERIE

BIJLAGE VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSCHRIJVING OP DE BEWAARLIJST ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE GEBOUWEN VAN DE VERENIGING "OEUVRE DU CALVAIRE" EN ALS LANDSCHAP VAN DE TUIN EN DE GEPLAVEIDE DREEF OMZOOMD DOOR LINDEN, GELEGEN WAVERSESTEENWEG, 249 EN LIMAUGESTRAAT, 14 A EN 14 C TE ELSENE.

Kadastrale gegevens: Elsene, 2de afdeling, sectie A, 2de blad, percelen nrs 70 F7, 70 M6, 70 N6, 70 V6 en 70/3A.

Beknopte beschrijving:

De gebouwen van de vereniging " Oeuvre du Calvaire" bezitten verschillende ingangen waarvan twee op de nrs 14 a en 14 c van de Limaugestraat en een andere op het nummer 249 van de Waversesteenweg. Ze zijn eveneens toegankelijk via de ingang van het Albert I Instituut, in de Wayenbergstraat. Bepaalde onder hen zijn van een dusdanige kwaliteit dat ze echt verdienen op de bewaarlijst geplaatst te worden.

Conciërgewoning

Komende van de ingang van de Waverse steenweg, vindt men de conciërgewoning links, tegen de gemeenschappelijke muur . Het gaat om een klein gebouw van rode baksteen dat drie traveeën telt aan zijn grote zijde en een aan de smalle zijde, evenals twee niveaus onder een zadeldak. De ingang ligt in de uitstekende hoofdtravee aan de grote zijde. Deze travoe, omgeven door verankerde stijlen heeft bovenaan een driehoekig fronton. De gevels zijn versierd met ijzeren muurankers.
De conciërgewoning werd gebouwd op het einde van de XIXde eeuw, naar plannen van de bouwaanvraag van 1889.

De voormalige woning

Het gebouw dat boven de hellende tuin ligt, en waartegen een kapel aanleunt, bestond reeds op het ogenblik van het optrekken van de kapel op het einde van de XIXde eeuw. Het gaat om een groot rechthoekig bouwwerk van vijf traveeën aan de grote zijde en drie traveeën aan de kleine zijde, bestaande uit vier niveaus van verminderende hoogte - drie aan de kant van de Waversesteenweg omwille van het niveauverschil van de grond - die van elkaar gescheiden zijn door kordons van blauwe steen. Het gebouw heeft een bedaking met mansardedak.
De stenen kroonlijst is bovenaan voorzien van een attiek met centraal fronton aan de grote zijden. Deze gebroken frontons zijn opengewerkt door een dakvenster, onderbroken door de boog van het middelste venster van de 2de verdieping. Daarboven komt een klein fronton met drie gebogen schilden. Met uitzondering van deæ venster zijn alle andere vensteropeningen rechthoekig. Deze van de gelijkvloerse verdieping zijn voorzien van houten luiken. Het bakstenen parement van de gevel is bedekt met een pleisterlaag die een verband van rode baksteen nabootst en werd waarschijnlijk uitgevoerd tijdens de bouw van de kapel teneinde dit parement met dat van de kapel te doen overeenkomen. De verankerde kaders van de vensters zijn eveneens een nabootsing van blauwe steen.
De vensters van het voorlaatste niveau worden voorafgegaan door een kleine metalen borstwering versierd met gekruiste pijlen, elementen die voorkomen op verscheidene neoclassieke gebouwen uit de eerste helft van de XIXde eeuw.

Voormalig ziekenhuis

Het voormalige ziekenhuis dat vandaag aan het onderwijs is toegewezen werd tegen de woning gebouwd op het einde van de XIXde eeuw[1]. Het telt dertien traveeën aan zijn breedste zijde en strekt zich uit over drie niveaus. De gevel aan de kant van de tuin heeft een parement van rode baksteen met een onderbouw, sierpanelenen een kordon van witte zandsteen. Op het rechter gedeelte zijn platen aangebracht die de diverse schenkers van de vereniging " Oeuvre du Calvaire " vermelden.

Boven een van de vensters, bevindt zich een centrale nis waarin een stenen beeld met de voorstelling van Christus, boven een gedenkplaat gewijd aan Pater Petit, de voornaamste bewerLer van de inplanting van de " Oeuvre du Calvaire " te Brussel.

De kapel

De bouw van de kapel in neogotische stijl dateert uit dezelfde periode als de bouw van de conciërgewoning en het ziekenhuis[2].

Binnenin: de kapel als dusdanig bevindt zich op de verdieping terwijl het lager gelegen gedeelte diende als dispensarium.

De enige beuk telt zes traveeën. Het eerste gedeelte, gescheiden van de kapel door een houten deur met glas heeft bovenaan een orgeltribune. Het houtwerk van het orgel is voorzien van neogotische versieringen met klaverbladvormige motieven, knopkapitelen, en engelen die de uitlopers vormen van de middelste pilasters van de afsluiting. De beuk is overdekt door spitsbogen die uitmonden op ingewerkte pijlers met vierkante kern en geflankeerd door kolommetjes met knopkapitelen.

Het koor bevindt zich achter de laatste travee. Dit eindigt op een vlakke Voorsluiting opengewerkt door een groot venster met een driepasboog. Het koor bezit een altaar van witte steen waarvan de versiering de mirakels van Christus illustreert. Het tafelblad van het altaar rust op kolommen met knopkapitelen.

De glasramen werden uitgevoerd door Ch. Fontana in 1891; het grote glasraam van het koor stelt de lijdensweg voor en is van de hand van de kunstenaar Forest.

Tegen de Voorsluiting een vijflhoekige absis van twee niveaus bevindt zich de sacristie.

Buiten: de kapel, tegen de voormalige woning aangebouwd, heeft een parement van rode baksteen. Het niveau dat door de kapel wordt ingenomen wordt verlicht door vensters onder verhoogde gebroken bogen terwijl het lager gedeelte voorzien is van vensters onder gelijkzijdige spitsbogen.

Een fries van ringen siert het parement onder de vensters van de kapel, tussen de steunberen.De wand van de sacristie van zijn kant, heeft bovenaan een stenen balustrade met veellobbige siermotieven en zijn steunberen zijn bekroond met kruisbloempinakels.

---

[1] De bouwaanvraag dateert van 1889

[2] De bouwaanvraag dateert van 1890.

Huis gelegen Limaugestraat nr. 14 A Aan de straatzijde van de Limaugestraat bevindt zich een gebouw van rode baksteen dat deel uitmaakt van hetzelfde en waarvan het centrale gedeelte bestaat uit drie traveeën en twee niveaus aan de grote zijde. Het gebouw is voorzien van een zadeldak dat afgeboord is met lambrekijus en waarvan de kroonlijst rust op een ringfries van zwarte baksteen. Het centrale hoofdgebouw is geflankeerd door twee lage vleugels met een hoogte van een niveau en in de linkervleugel bevindt zich een ingang. De langwerpige vensters die het gebouw verlichten hebben bovenaan een druiplijst van zwarte baksteen. Deæ van de gelijkvloerse verdieping zijn voorzien van ijzeren traliewerk.

Tuin
De gebouwen worden omringd door een park met een hellende tuin aan de kant van deWaversesteenweg die zich tevens uitstrekt achter de voormalige woning. De tuin is vrij bebost aan de straatzijde en wordt onderbroken door gekasseide paden die naar andere gebouwen leiden.
De structuur van het park wordt bepaald door een opeenvolging van grasperken, groepen decoratieve struiken (waarvan talrijke bijzonder bloemrijk) en verschillende opmerkelijke bomen. Het geheel vormt een fraaie en verzorgde omlijsting rond het architecturaal ensemble.
Ondanks zijn vrij beperkte oppervlakte, bezit het park een bijzonder interessante verzameling bomen. Hieronder bevinden zich zeer opmerkelijke exemplaren, zoals een schitterende roodeuk (Fagus sylvatica f. purpurea), evenals een es (Fraxinus excelsior), verschillende esdoorns (Acer pseudoplatanus), acacia's (Robinia pseudoacacia) en taxussen (Taxus baccata).
Aan de kant van de Limaugestraat bevindt zich eveneens een geplaveide laan die aan weerszijden omzoomd is met een reeks linden (Tilia sp.). Het gaat hier om elf bomen in gezonde toestand die een zeer behoorlijke aspect hebben met een omtrek van gemiddeld twee meter.

Belang van het monument volgens artikel 2, paragraaf 1, bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed.

Historisch, artistiek en esthetisch belang:

Het eigendom van de vereniging " Oeuvre du Calvaire ", gelegen aan de Waverse steenweg, is van zeer groot belang en dit omwille van verschillende zaken: Eerst en vooral op het historisch vlak, is dit van de laatste landelijke woning van de XIXde eeuw - samen met het paviljoen Malibran, het huidige gemeentehuis van Elsene.

Het grote centrale gebouw, waarop zich op het einde van de vorige eeuw verschillende andere bouwwerken hebben geënt, is inderdaad gekend als de verblijfplaats van de Heer Coché-Mommen, journalist van de Koerier der Nederlanden, onder het Hollandse regime, die daarna naar de oppositie is overgestapt en heeft meegedaan aan de Revolutie[3].
De naam van deze persoon is eveneens verbonden met de oorsprong van de porseleinfabriek waarvan de gebouwen, die gekend zijn te Elsene, gelegen zijn op het nummer 143 van de Waverse steenweg.
De woning evenals een gebouw op de plaats van de huidige woning van de huisbewaarderstaan alleen op het plan van Popp opgemaakt rond 1858.
Al deze historische gegevens, evenals bepaalde architecturale karakteristieken (ritme, werkhoudingen en degressieve hoogte van de vensteropeningen, het ijzerwerk,...) zouden wijzen op een oorspronkelijke bouw in de eerste helft van de XIXde eeuw en misschien zelfs rond 1830.

Het eigendom werd verworven door de vereniging van de " Oeuvre du Calvaire " in 1876, onder impuls van pater jezuïet Adolphe Petit. Deze geestelijke was de ware ontwerper van de " Oeuvre " in België en hij stond bekend om zijn groot charisma. Hij lag aan de basis van verscheidene liefdadigheidswerken en was

[3] Inlichtingen verkregen bij de Heemkundige Kring van Elsene

eveneens bekend als prediker op de bezinningsdagen van Tronchiennes, die steeds een groot aantal mensen lokten.
De vereniging ontstond in Lyon, en bracht op verschillende plaatsen weduwen samen die beslist hadden de rest van hun leven te wijden aan het verzorgen van ongeneeslijk zieken.
Na Lyon, Parijs en Marseille was het de beurt aan Brussel, Rouen, New York, Bordeaux om verschillende ziekenhuiscentra te zien ontstaan[4]. De vereniging " Oeuvre du Calvaire " bezat een ander gebouw dat indertijd niet ver daarvan lag, in de Verlaatstraat maar dat vandaag gesloopt is[5].
Naast het historisch belang, is de voormalige woning evenals de gebouwen die op het einde van de vorige eeuw bijgebouwd werden, een van de mooiste architecturale gehelen van de gemeente. Hoewel de gebouwen in verschillende stijlen ontworpen werden (classicistisch voor de woning, neogotisch voor de kapel en eclectisch voor de andere gebouwen) vormen ze een geheel dat gekenmerkt wordt door een opvallende homogeniteit en een perfekte integratie in zijn omgeving.
De bijzonder zorg die gehecht werd aan de architectuur en de decoratie en dit zowel langs de buitenzijde als de binnenzijde van de kapel, is zeer opvallend, evenals de kwaliteit van de details. Typisch voor onze eclectische architectuur zijn de gevels van de conciërgewoning, het voormalige ziekenhuis en de woning in de Limaugestraat.
Er valt tenslotte nog te noteren dat de elementen die tot de inschrijving op de bewaarlijst worden voorgesteld zich in een goede staat bevinden.

Wat ten slotte het park betreft, vormt dit dankzij zijn omvang, ligging, vegetatie en - wat erg uitzonderlijk is in het verstedelijkte Brussel - zijn door lindebomen omboorde weg een schitterend groen eilandje in Elsene temidden van de sterk bebouwde Waversesteenweg. De talrijk aanwezige waardevolle bomen zouden dan ook beschermd moeten worden, wegens hun zeldzaamheid en hun esthetische kwaliteiten.

Bovendien is de in dit gedeelte van het wooublok erg welkome groene zone erg goed geïntegreerd in het natuurlijk reliëf dat zich vanaf de Waversesteenweg geleidelijk aan uitstrekt.

De bescherming van de site vormt, door haar aansluiting op de naburige groene ruimtes (het Leopoldspark en de berm van de spoorlijn), een essentiële schakel in het behoud en de verbetering van het ecologisch weefsel.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 29 -04- 1999

De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Werkgelegenheid, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE.

VOOR EENSLUIDEND
VERKLAARD AFSCHRIFT

NADINE SOUGNÉ
KANSELARIJ

[4] E. LAVEILLE, Un semeur de joie: Adolphe Petit, de la Compagnie de Jésus, 1822-1914, Parijs Desclée de Brouwer, 1954, 4de uitgave, blz. 143.

[5] Inlichtingen verkregen bij de Heemkundige Kring van Elsene.

ANNEXE II A L' ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE INSCRIVANT SUR LA LISTE DE SAUVEGARDE COMME ENSEMBLE CERTAINES PARTIES DES BATIMENTS DE L'ŒUVRE DU CALVAIRE ET COMME SITE DE LEUR JARDIN ET DE L'ALLEE PAVEE BORDEE DE TILLEULS , SIS CHAUSSEE DE WAVRE 249 ET RUE LIMAUGE, 14 A ET 14C A IXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSCHRIJVING OP DE BEWAARLIJST ALS GEHEEL VAN BEPAALDE DELEN VAN DE GEBOUWEN VAN DE ŒUVRE DU CALVAIRE EN ALS LANDSCHAP VAN DE TUIN EN DE GEPLAVEIDE, MET LINDEBOMEN OMZOOMDE DREEF GELEGEN WAVERSESTEENWEG 249 EN LIMAUGESTRAAT 14A EN 14C TE ELSENE

DELIMITATION DE L'ENSEMBLE

AFBAKENING VAN HET GEHEEL

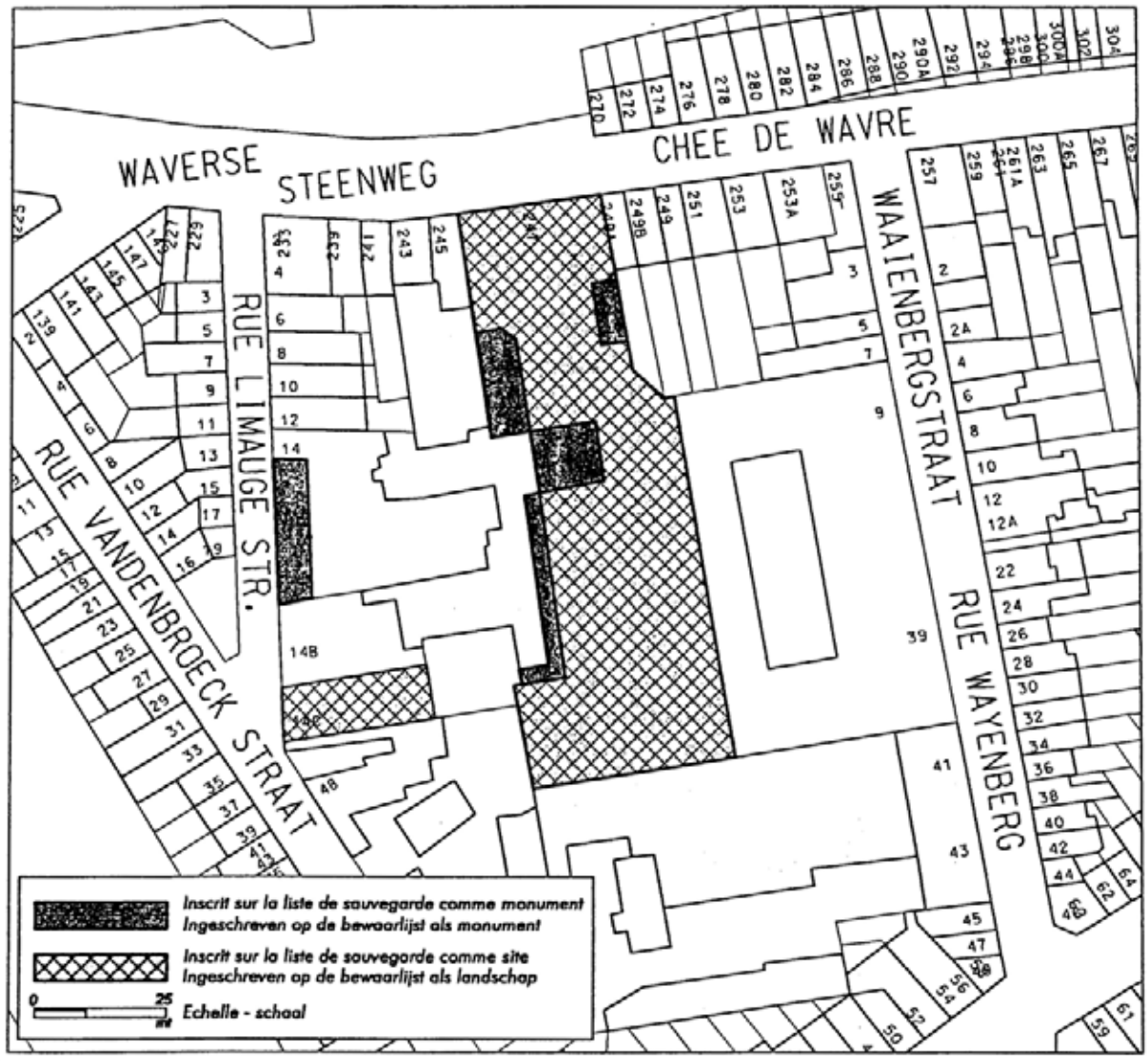

Vu pour être annexé à l'arrêté du

29 -04- 1999

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

29 -04- 1999

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Terwerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

Nadine SOUGNÉ

Charles PICQUE

Copie certifiée conforme - voor eensluidend verklaard afschrift